

INTERJÚ

Hornyik Zsuzsanna

**A büntetőjog elméleti dilemmái
egyházjogi és világi jogi szemszögből**

Interjú Erdő Péter esztergom-budapesti érsekkel

**Theoretical dilemmas of criminal law
in the aspects of canon law and secular law**

Interview with Péter Erdő, archbishop of Esztergom-Budapest



Absztrakt

Erdő Péter bíboros 2002-től az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye érseke és Magyarország prímása, a Magyar Katolikus Egyház legfőbb vezetője. Magaszintű egyházi szerepvállalása mellett a tudományok világában is komoly munkásságot tudhat maga mögött, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Szent István Tudományos Akadémia elnöke. Számos tudományos szakkönyv

kötődik a nevéhez – magyarul és több különböző idegennyelven egyaránt –, amelyek közül a legutóbbi, „*Az egyházjog lelke*” címmel megjelent kötetében a hatályos katolikus egyházjogot és annak történeti fejlődési folyamatát mutatja be. Szakterülete az egyházjog, a középkori kánonjogtörténet és egyháztörténet. Több művének témája a bűn és bűncselekmény kapcsolatának, elméleti kérdéseinek vizsgálata. Aktív részt vevője a nemzetközi kánonjogi tudományos közéletnek, több nemzetközi tudományos testületnek elnökségi tagja. A kánonjog tekintetében nemcsak hazai, de nemzetközi viszonylatban is megkerülhetetlen szak tekintélynek számít. „*Mély érdeklődés él benne a jogtörténet, az egyházjog emberi vonatkozásai iránt, nem egyszerűen csak a szabályok változása érdekli, hanem ennek a háttere. [...] Kevés ember van, aki a jogot emberi módon tudja szeretni*” – mondta róla egykori tanára. Nem véletlen tehát, hogy Erdő Péter bíboros a klasszikus értelemben vett egyházi feladatai mellett komoly szerepet vállalt és vállal az egyházjogi tudományok területén mind a kutatásban, mind az oktatásban. Az ideai ökumenikus imahét országos megnyitóján a következőket mondta beszédében: „*Ma különösen szükség van arra, hogy védjük és segítsük a családokat. Ha a külső környezet olykor megnehezíti is családjaink életét, nekünk annál inkább nagylelkű szeretettel kell melléjük állni.*” (URL1) Az ország elsőszámú egyházi vezetőjeként eddig is megragadott minden alkalmat, hogy bátorítsa a híveket és nem híveket egyaránt a világvárvány okozta különös helyzet elviselésében, kezelésében. 2020 szeptemberében dr. Pintér Sándor belügyminiszter kezdeményezésére az egyházi vezetők megbeszélést folytattak a *Felzárkózó települések* program előrehaladásáról és a megvalósítás tapasztalatairól. Többek között arról kérdeztük Erdő Péter bíboros urat, hogy hogyan látja a Magyar Katolikus Egyház társadalmi szerepvállalását, különös tekintettel a pandémiára, mit gondol az egyházjog világi jogágakkal való kapcsolatáról. Az interjút Hornyik Zsuzsanna készítette.

Kulcsszavak: büntetőjog, interjú

Abstract

Cardinal Péter Erdő has been archbishop of the main diocese Esztergom-Budapest, primate of Hungary and the highest leader of the Hungarian catholic church from 2002. Beside his high-ranking ecclesiastical role assumption in the church, he has fulfilled a high volume of work in the world of sciences, too. He is ordinary member of the Hungarian Academy of Sciences and president of the Scientific Academy „Szent István”. He has written numerous scientific books- both in Hungarian and in several foreign languages –in his

latest book titled „*The Soul of Canon Law*” he presents the valid catholic canon law and its historical development. His special research area is canon law, the history of canon law in the Middle Age and the history of the church. The topic of several of his works is the examination of the connection of sin and felony and their theoretical questions. He is active participant of the international scientific public life of canon law, and board member of several international scientific bodies. In the topic of canon law, he is an unavoidable authority not only in Hungary but also internationally. „*He is deeply interested in law history, in the human relations of canon law, he is not only interested in the change of rules but also in their backgrounds.*” „*There are a few people only who can like law in a human way*” – said his former teacher about him. It is not a coincidence that Cardinal Péter Erdő in addition to his ecclesiastical duties in the classical sense, has taken and continues to play a major role in the field of ecclesiastical law in both research and education. At the opening of this year’s ecumenic orison week he said in his speech: „*Today we especially need to protect and help families. Even if the external environment aggravates sometimes the life of our families, the more we have to stand for them with generous love.*” (URL1). As the highest church leader of the country, he has taken every opportunity to encourage believers and non-believers alike to endure and deal with the special situation caused by the pandemic. In September 2020 the church leaders conducted a meeting – on initiative of Dr. Sándor Pintér, Minister of the Interior – about developments and experiences of the program „*Catching up settlements*”. Among others we asked Cardinal Péter Erdő how he considers the social role-taking of the Hungarian Catholic Church especially with regard to the pandemic, what he thinks about the connection of canon law and secular law. The interview was conducted by Zsuzsanna Hornyik.

Keywords: criminal law, interview

Bíboros úr; kánonjogászként milyenek látja ennek a jogterületnek az elismertségét, helyét a tudományok világában?

Az egyházjogot jogágnak szokták nevezni, jogágnak azonban akkor mondanám, ha az állami egyházjogról beszélünk. Bizonyos országokban külön jogág, például a német Staatskirchenrecht, viszont az egyház saját joga, a protestánsok nyelvezetében az egyház belső joga. Nekünk, katolikusoknak a kánonjog nem annyira egy jogág, hanem egy másik jogrendszer. A különböző államok mellett a katolikus egyháznak is van egy saját jogrendje. Az együttműködés

lényeges kérdés, a modern elválasztási modellre tekintettel abban áll, hogy bár a címzettek köre részben átfedi egymást, ezen túlmenően a kánonjog az életviszonyoknak olyan részét szabályozza, amit az állami jog nem. A kánonjog az utóbbi évtizedek szakmai vitáiban úgy jelenik meg, mint a jogtudományok területéhez tartozó egyik tudomány, ugyanakkor, ha a tudomány oldaláról tekintem, a teológiai tudományokkal is kapcsolatos. Van, aki be is sorolja azok körébe, mert az alapelvei, sőt az alkalmazásra kerülő szabályainak egy része is kifejezetten teológiai jellegű. Ez az elismertség tekintetében egyrészt azt jelenti, hogy a hívő közösség körében magának az egyházi jognak, mint normarendszernek ad egy nagyobb súlyt, hiszen teológiailag legitimálva van. Másrészt a nem hívő világban azért lehet fontos és értékes a kánonjog ismerete, mert az egyházi jog közvetítette az antik keleti és főleg görög-római jogi kultúrának számos elemét a nyugati kultúra felé. Ebben a tekintetben mindmáig van jelentősége, továbbá a mai napig élnek a nyugati világ társadalmában olyan hívő közösségek, akiknek a belső viszonyait ez a jogrend szabályozza. Ilyen értelemben pedig szükség van arra, hogy az egyház és az adott állam valamilyen szinten együttműködjön. Ez pedig a két jogrend kapcsolatával oldható meg. Csak Európán belül is nagyon sokféle modellje van ezeknek a kapcsolatoknak, amelyek közül néhány nem teljesen megfelelő, a többsége pedig problémamentes. Magyarországon továbbra is az elválasztási modell van érvényben. Tehát az állam semmilyen világnézettel vagy vallással nem azonosul, viszont a vallási közösségek nagyfokú autonómiáját elismeri és – főleg – a történelmi egyházakkal olyan kapcsolatra törekszik, amely a társadalom javát szolgáló együttműködést jelent. Ilyenek például a közszolgálati területek, amelyeket az állami jogszabályok úgy bíznak az egyházakra, hogy az állami támogatásból sem zárják ki a fenntartó egyházakat. Ezekben a területeken az együttműködés igen széles körű.

Az egyházi esküvő állami elismertségének kérdésével kapcsolatban például a különböző egyházakon belül is megoszlanak a vélemények. Kétségtelen, hogy a házasság egy alapvető emberi valóság. Mi azt valljuk, hogy tulajdonképpen az emberi természettel szorosan összefügg. Tehát a férfi és a nő egész életre szóló életszövetsége, amely nem zárja ki a gyermekek elfogadását, felnevelését sem, és kölcsönösen a felek javát szolgálja. Ez a teremtő szándéka szerint különleges elismerést érdemel. Abban a tekintetben, hogy ezt az életszövetséget keresztények között vagy meg nem kereszteltek között kötik, a mi teológiai értékelésünk már eltér, mert a két keresztény közötti házasságot mi szentségnek is tekintjük, ami azt jelenti, hogy a felek egymás számára kegyelmet is közvetítenek. Ez ennek az életszövetségnek a teológiai nagybecsülése. Ugyanakkor a keresztény egyház nem rögzítette kezdetektől fogva a házassá-

ságkötés sajátos formáját, hanem elismerte a világi formásokat. Az egyházi áldás jelentősége azonban egyre nagyobb hangsúlyt kapott, ezért felmerült annak igénye, hogy az egyházilag érvényes házasságkötést egyházi formásokhoz kössék. A keresztény császárság idején a kora bizánci időben merült fel, hogy az állam egy egyházi formulát kívánt meg a házasság elismeréséhez. A középkorban nyugaton a teológia abba az irányba finomította a házasságról alkotott képet, hogy hangsúlyozta a felek szabadságát. Úgy tekintették, hogy az önkéntes beleegyezés egy életre szól, a házasságkötés egy életre szóló szövetséget hoz létre köztük abban az értelemben, ahogyan ezt az egyház szentségnek is tekintette. Mindezek következtében született meg az úgynevezett kánoni forma előírása, amit aztán a trentói zsinat a világegyházban egységesen szabályozott. Ettől kezdve az érvényesség feltétele lett, hogy a két fél szándékát a főpásztor vagy a plébános előtt, két tanú jelenlétében nyilvánítsa ki, amelyről anyakönyvet is kiállítottak, megteremtve ezzel a jogbiztonságot, a bizonyítás feltételeit. Ennek következtében az egyháznak kialakult egy szuverén szisztémája a házasságnak, mint társadalmi intézménynek a kezelésére is, amennyiben az katolikusokat érintett. Ez a felvilágosodás korában megbomlott. Az egység a társadalmi intézmény és az egyházi házasságkötés között megszűnt, mert az államok szabályozni kívánták az érvényes házasság formáját. Bevezették a polgári házasságkötési formát. Volt, ahol alternatívaként vezették be, itt az egyházi házasságkötést be kellett jelenteni az állami hivatal felé. Magyarországon, Németországban az 1800-as évek végétől kötelező polgári esküvőt vezettek be. Ettől függetlenül a hívő emberek egyházi házasságot is kötöttek. Két szuverén rendszer működött egymás mellett. A polgári bíróság felbonthatta és felbonthatja a polgári házasságot, az egyházi házasságot azonban ez nem érinti.

Mi a véleménye az egyházjog és a világi jogágak kapcsolatáról, különösen az egyházi közigazgatási jogra tekintettel?

A magyar jogrendszer elismeri az egyházak jogi személyiségét és belső jogi személyeit. Az 1990. február 8-án kötött egyezmény általános utaló szabállyal elismeri a katolikus Egyházi Törvénykönyvet és az egyházi szabályokat. Azt a közösséget, intézményt, amelyik az egyházi jogi szabályozás szerint jogi személynek számít, az állam is annak tekinti. Ennek különböző technikái vannak. Maga az egyház be van jegyezve, az állam is elismeri jogi személynek, sőt a nagyobb egyházi jogi személyeket – kérésre – külön is regisztrálják, így például a püspöki konferenciát, egyházmegyéket, szerzetesrendeket. Ugyanakkor a kisebb egységeket az állam nem tartja nyilván. A plébániák például jogügyletek kötésekor jogi személyiség igazolást kell kérjenek a nagyobb,

a felettes egyházi szervtől, amely azt is igazolja, hogy a kérelmező a képviselője annak a konkrét egységnek. Nincs regisztrálva minden plébánia, így többek között a plébánosi áthelyezések sem dokumentáltak az állami nyilvántartásban. Minden egyes konkrét jogügyletnél külön igazolást kell bemutatni. Az egyházjog megszabja, hogy milyen ügyleteket végezhet az alárendelt jogi személy engedély nélkül és mihez kell felsőbb egyházi hatósági engedély. A magyar jog szerint az egyházak belső szabályainak államhatalmi eszközökkel nem lehet érvényt szerezni. Ez azt jelenti, hogy ha valaki túllép a hatáskörén és olyan szerződést köt, amely egyházjogilag már nem volna érvényes, akkor ezzel szemben utólag nehéz világi fórumon eljárni. Ezért a jogi személyiség igazolásban ki kell térni rá, hogy milyen ügyletre szól az engedély, és ha olyan területen használják az igazolást, amelyre nem terjed ki, akkor támadhatóvá válik maga az ügylet. Ez az állam és az egyház közötti együttműködési szisztéma egyik sajátossága ma Magyarországon.

Miként jelenik meg az egyházjog a világi jogban és fordítva, miként jelenik meg a világi jog az egyházjogban? Véleménye szerint, elképzelhető a két jog erőteljesebb közelítése egymáshoz?

Miután egymás mellett élő jogrendszerekről van szó, évszázados kulturális kölcsönhatásról beszélünk. Mivel nem tartoztunk a Német-római Birodalomhoz, ezért a magyar szuverenitás védelmében a magyar politikai vezetés azt az álláspontot képviselte, hogy a római jog Magyarországon nem érvényes, szemben a német területekkel és Itáliával. Ennek az lett a következménye, hogy a fejlett római jogi fogalmakat és intézményeket sokszor az egyházjogra utalva vagy éppen onnan átvéve használta a magyar jog. Gondoljunk csak Werbőczy hármaskönyvére. Magyarországon a szokásjogon, a királyi törvényeken keresztül jelentkezett a kánonjog hatása. A középkor első századaiban a családjog egész területe az egyházra volt bízva, majd fokozatosan vette át a világi jogi szabályozás. A gazdasági társadalmi életnek sok területe az egyházi bíróságokhoz tartozott. A komolyabb gazdasági szerződéseket esküvel erősítették meg. Aki szerződést segegett, egyben esküt is segegett. Esküszegésért pedig perelni lehetett az egyházi bíróságnál. Ha nagy értékről volt szó, királyi parancsra átterelték a világi bírósághoz az ügyet. A végrendeletek, az örökösödéssel, házassággal kapcsolatos vagyoni ügyek gyakran egyházi bíróságnál kezdődtek, majd áttették őket. Az újkorban ez a kapcsolat áttételesebbé, lazábbá vált. Azonban mind a mai napig létezik olyan kulturális modell, amelyben kölcsönösség figyelhető meg. Az egyházjogban egyrészt az ókori keleti kultúrából élt tovább sok minden a kezdet kezdetén, később a római kulturális örökség volt jelen nagy mértékben. A vezeklési könyvek révén,

zsinatokon keresztül a germán-kelta jogi felfogásnak is megjelentek egyes elemei. Például a nagy számú eskütárs alkalmazása a bizonyításban, amelyvel szemben kialakult egy egyházi tiltakozás, miszerint, ha más forrásból bizonyítható az igazság, ne számíton hányan esküsznek meg az ellenkezőjére. A kánonjogban jelenleg is megfigyelhető a jogági felosztás. Már az 1917-es törvénykönyvben elkülönül a büntetőjog, az eljárásjog, a vagyonjog stb. Ez már a világi joggal való kapcsolatnak az eredménye. Azonban a hatalmi ágak elválasztása már nem érvényesül az egyházjogban, mivel azokat teológiai szempontból teljesen elválasztani nem lehet, de a gyakorlás szempontjából más szervekre lehet bízni. Ez is a világi jog egyik hatása.

Miként viszonyul egymáshoz az egyházi és világi büntetőjog, különös tekintettel a bűn és bűncselekmény viszonyára?

Az egyházjog nemcsak teológiai megalapozású, hanem bizonyos teológiai elveket közvetlenül is érvényesítő szakrális típusú jogrend, amelynek azonban a mindennapos gyakorlatában mennyiségileg mégiscsak az írott jogszabályok alkalmazása a túlnyomó. A bűn a mi szempontunkból erkölcsi kategória. A bűncselekmény a büntetőtörvény áthágása. Viszont van olyan utaló szabályunk – például az 1399. kánon –, amely kimondja, hogy bizonyos isteni vagy egyházi törvény elleni súlyos áthágások esetén, ha a botrány és a kár helyrehozatala vagy megelőzése ezt megkívánja, büntetést lehet kiszabni. Az isteni törvény azon súlyos áthágását, amely nincs egyházi jogszabályba foglalva, hívjuk mi bűnnek. Elképzelhető, hogy nemcsak az írott egyházi törvénybe foglalt, de a teológiai értelemben vett bűn is szankcionálható, de ezek kivételek. A világi jogban, úgy látom, az utóbbi évtizedek szóhasználatát illetően, eléggé összekeverik ezt a két kifejezést, és a bűn fogalmán nagyon sokszor a bűncselekményt értik. A bűnt tulajdonképpen a maga teológiai vagy etikai értelmében nem büntetik, nem mintha a világi jogrendnek ne lenne szüksége mindmáig a jogrenden kívüli társadalmi valóságra való utalásokra. Gondolok itt például a közerkölcsre, közjóra való hivatkozásra vagy régen a szocialista együttélés szabályaira. Vannak olyan fogalmak, amelyek a jogban nincsenek meghatározva, hanem feltételeznek egyfajta társadalmi érzékenységet, felfogást vagy valami olyan valóságot, amely a világi jogon kívül van. Kultúrtörténetileg a szándékosság a büntetőjogban nagyobb hangsúlyt kapott a teológia bűnnel kapcsolatos felfogása miatt. A teológia is ismerte, bizonyos értelemben ma is ismeri a nem szándékos bűnöket, azokat az eseteket, amikor az elkövető olyan tényállást valósít meg, amelyik objektíve rossz, de lehet, hogy nem beszámítható módon teszi azt. Az archaikus, egyház előtti időkben voltak tabuk, amelyek megsértése automatikusan maga után vonta a szankciót

függetlenül attól, hogy szándékos vagy nem szándékos volt az elkövetés. Ehhez képest már fejlettebb gondolkodásra vallott, amikor figyelembe vették a szándékosságot is. Ennek a rendszerét a keresztény teológia dolgozta ki, és ez fokozatosan hatott a világi és egyházi büntetőjogra is. Azt hiszem, ez a fokozatos fejlődés végül a középkorban ment végbe, az újkor hajnalára ezek a kritériumok már nagyjából jelen voltak. Ma is szükséges ezt tovább finomítani, az objektíve rossz cselekmény fogalma ugyanis sokak számára nem létezik. Ha csak a szubjektív hozzáállást akarjuk büntetni, az nehéz dolog, itt lehetnek komoly gyakorlati problémák. A bűn és bűncselekmény viszonyára nézve az is fontos – és ez egy tágabb kérdés –, hogy a pozitív jog mögött áll-e önkéntes jogkövetés, tehát olyan társadalmi támogatás, amely helyesnek ítéli ezeket a normákat, és ezért az emberek akkor is követnék őket, ha nem volnának előírva vagy nem lenne büntetés kapcsolva hozzájuk. Ehhez viszont olyan normákat kell alkotni, amelyek ennek megfelelnek. Milyen valóság a társadalmon belül az erkölcs? Lehet ezt is empirikusan megközelíteni és azt mondani, hogy az, amit az emberek többsége általában helyesnek tart. Ez azonban nem feltétlenül elég, mert az emberek többsége is élhet tévedésben. Kell egy objektív kritérium, egy világnézeti meggyőződés, amelyik azt vallja, hogy az ember képes arra, legalábbis az emberek többsége, hogy felismerje az adott helyzetben a jó, illetve a közösség számára jó cselekvés alapvető szabályait. A természetes erkölcsi érzéket vagy természetjogot különbözőképpen nevezték. Ez utóbbit az ember nemcsak külön isteni kinyilatkoztatás segítségével, teológiai tanítás nyomán, hanem természetes érzékkel képes főbb elemeiben felismerni.

Ezt ma sokan vitatják és ettől sok minden parttalaná válik. Kérdés, hogy miként győződünk meg ezeknek a kritériumoknak a tartalmáról. Ennek ellenére nem szabad feladni a reményt, hogy létezik ilyen, mert egy társadalmon belül alapvetően ez teszi lehetővé a különböző világnézetű emberek együttélését.

Milyennek látja a Magyar Katolikus Egyház társadalmi szerepvállalását?

Az 1990. évi IV. törvény (a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról) preambulumban foglaltak¹ szerint az egyházak a társadalom kiemelkedő értékteremtő tényezői. Más állami jogszabályok is említik a közösségteremtő szerepüket, nemzeti öntudathoz való hozzájárulásukat.

1 „A magyarországi egyházak, felekezetek, vallási közösségek a társadalom kiemelkedő fontosságú, értékteremtő és közösségteremtő tényezői. A hitélet körébe tartozó munkálkodásuk mellett kulturális, nevelési-oktatási, szociális-egészségügyi tevékenységükkel és a nemzeti tudat ápolásával is jelentős szerepet töltenek be az ország életében.” (URL2)

Az biztos, hogy az egyházakban közösségteremtő erő van, és mi azt is valljuk, hogy objektív általános emberi értékeket is közvetítenek a társadalom egészére felé. A szerepvállalásnak ezen túlmenően vannak olyan területei is, ahol az egyház állami megbízásból jár el. Ilyenek az oktatás, egészségügy, szociális ellátás területe, kulturális, sport tevékenység. Ezek a területeken a szerepvállalásnak történelmi gyökerei vannak. Nyugaton a frank királyságok idején egyfajta elvárás volt az egyház felé, hogy a plébániák tartsanak fent oktatást, tanítsák írni-olvasni a területükön élő fiatalokat. Nagy Károly ezt törvénybe is foglalta. Ez a fajta oktatási szerep állami elvárásaként jelentkezett az egyház felé a koraközépkortól kezdve, amelynek következtében az egyház különböző intézményeket fejlesztett ki. A felvilágosodás korában az állam, a városok önállósították magukat és saját oktatási intézményeket hoztak létre. Voltak idők, amikor az egyházakat barátságtalanul szemlélték és még államosították is az egyházi intézményeket. Jelenleg nem érzékelhető negatív hozzáállás, lehetőség van rá, hogy mindenki saját világnézetének megfelelően gyakorolja a vallását és végezze az egyébként előírt és hasznosnak minősített tevékenységét. Mindezt reálisan és nagyobb volumenben akkor tudják tenni, ha az anyagi feltételek is biztosítottak hozzá. A társadalom fizetőképessége gyenge, teherviselőképesége nem elegendő, így a közoktatást, az egészségügyet, szociális ellátást nem lehet ráhagyni a társadalom tagjaira. Nagyon fontos, hogy a társadalom az általános iskola szintjén se szakadjon több részre, aki gyerekként is tehetséges, annak legyen esélye a továbbtanulásra akkor is, ha szegény családból származik vagy egy lemaradt településen él. Ezen a területen nélkülözhetetlen az állam anyagi felelősségvállalása akkor is, ha az egyházi intézményekre bízta ezt a feladatot.

Hogyan értékeli a belügyi szervekkel való kapcsolatot a Felzárkózó települések program és más feladatok végrehajtása kapcsán?

A településeken a közösségek összetartásához a templom és az iskola erősen hozzájárul. Ha az egyház fenntart egy olyan kis méretű iskolát, amit más már nem szívesen tartana fent, ezzel hozzájárul a település életképességéhez. Ugyanígy a templomok kérdésében is nagy átrendeződés van Európa szerte. Nálunk ez még nem radikális, de a kis falvak, kis települések lakossága gyorsan csökken. Ezek a települések elnéptelenednek, csak az idősek maradnak. Mi azonban nem adjuk fel, ahol a település még létezik, végzünk hitoktatói, pasztorális tevékenységet, megtartjuk a szentmisét. A templomépületeket szent helynek tekintjük, gondját viseljük a régi érzékenység alapján, hiszen ezek a szent építmények számunkra örökérvényűek. Ha a környéken már kevesebben vannak, akkor is igyekszünk megóvni a templomainkat, hiszen

a tájban elhelyezkedve is üzenetük van. Nagy fáradtsággal tartjuk fenn, óvjuk az állagukat. Fölfelé mutató tornyuk azt jelzi, hogy hosszú generációk hittek abban, hogy az életüknek és a munkájuknak valahol folytatása van, másrészt ez így együtt hozzátartozik közösségünk kulturális azonosságához. Közben az épített örökségre ügyelünk, a helyben maradó emberekre is figyelünk. Részünkről további hozzájárulás a szakpasztoráció, kifejezetten a romaközösség számára a különböző kezdeményezések, struktúrák mellett. Az egyházmegyénkben van például cigány személyi plébánia, amelynek különleges feladatai vannak. Esztergomban működik egy munkatársképző centrum is. Az ország számos pontján rendszeresen szervezünk különböző programokat a szentmiséken kívül, tanodákat működtetünk, ahol a hátrányos helyzetű családok gyermekei kapnak plusz képzést annak érdekében, hogy jobban fel tudjanak zárkózni. A képzés magasabb szintjén vannak szakkollégiumok, amelyek részben állami támogatással működnek. Itt már a felsőfokú tanulmányokban segítjük a nehéz háttérrel érkezőket, ez utóbbiban a szerzetesrendek is kiveszik részüket.

Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye érsekeként hogyan látja a járvány hatását az egyházi közösségek életében? Miként tudják segíteni a híveket a kialakult különös helyzetben?

Természetesen bennünket is érintett a kialakult járványhelyzet. A tavaszi félévben az istentiszteletek szüneteltek, de a templomok nyitva voltak, imádkozni bárki bemehetett, gyónni is lehetett, valahol még áldoztatás is volt, természetesen az előírt higiéniai szabályok betartása mellett, a szentségek kiszolgáltatása, a szentségimádás is folyamatos volt. Aztán tavasz végén megindult a normális liturgikus élet, azzal együtt, hogy voltak, akik egészségügyi okokból nem vettek részt személyesen a szentmisén. Jelenleg a hívek kétharmados részvétellel látogatják az istentiszteleteket. Érthető okokból a legnagyobb rendezvényeket nem tudtuk megtartani. Elmaradt az augusztus 20-i körmenet is, s az éjféli miséket sem hirdettük széles körben, bár több helyen megtartottuk. Az 500 fős létszámkorlátozást betartottuk. Sokat tanultunk a közösségi média igénybevételét tekintve, a különböző típusú kommunikációs eszközök használata során pedig sokat fejlődtünk. A közösségi média is segítségünkre volt a szentmisék közvetítésével. A helyi közösségekben is intenzívebbé vált ez a fajta kommunikáció. A hívek segítése leginkább a szociális területekre terjedt ki, az idősek, betegek ellátása, a hajléktalanellátás különös feladat volt, hiszen meghatározott feltételek mellett tudtunk csak meleg ételt osztani, rendezők segítettek például a sorrend, a szükséges távolság megtartásában. Annak érdekében, hogy eredményesen tudjuk végezni a betegek

lelkipásztori ellátását, az egészségügyi hatóságok rendelkezéseit figyelembe véve szabályokat dolgoztunk ki. Mindenki számára megpróbáltatás volt, de talán tudtunk segíteni.

Mi a véleménye a keresztény szent helyek biztonsági kockázatairól, hogyan lehetne erősíteni akár egyházi, akár állami oldalról ezen helyek védelmét?

Gyerekkoromban a templomok egész nap nyitva voltak. Ma külön munka, plusz költség, ha a templomot egész nap nyitva kívánják tartani. Sokan nem tisztelik a templomokat, sajnos nagyobb a fenyegetettség. Szándékos atrocitások történnek Európa szerte. Ezeket azonban nem lehet teljesen kizárni. A nagyobb templomainkban vannak őrök, de az igazat megvallva nem kellőképpen képzettek, olyan őrésre lenne szükség, különösen nagyobb rendezvényeken, amelynek tagjai esetleg korábban hivatásos állományban szolgáltak. Az elmúlt éveket tekintve felmerült az igény a rendvédelmi szervek által biztosított nagyobb védelemre, főleg a különleges, templomon kívüli rendezvények esetén. Fontos lenne a vallásszabadság zavartalan megvalósulása érdekében a nagyobb védelem, hogy mindenki a saját templomában, a saját istentiszteletén szabadon gyakorolhassa vallását. Az Eucharisztikus Kongresszus előkészületében nagyon jó az együttműködés az illetékes hatóságokkal. Az objektumok nagy száma miatt a hatékony védelem érdekében kategorizálni kellene a különböző méretű, távoli helyeken lévő templomokat, kápolnákat, temetőket. Sajnálatos tény, hogy sokszor az eszmei, lelki kár okozása nagyobb, mint az anyagi kár. A temetőben lévő keresztok, sírok gyalázása, keresztutak, határkeresztok, szobrok rongálása súlyos közösség elleni, gyűlöletkeltő cselekedetek. Ezért van nagy jelentősége az ellenük történő fellépésnek, illetve a hatékony és szakszerű védelemnek.

„Initio non erat nisi gratia – Kezdetben nem volt más, csak a kegyelem”. Elmondaná, hogy miért ezt a jelmondatot választotta püspökké szentelésekor?

Az ember élete ajándék, nem mi vásároltuk, nem mi érdemeltük ki. Ajándékba kaptuk azt, hogy létezőnk. Az emberiség élete is ajándék. A gondviselő Isten ajándéka, hogy jó szüleim voltak, hogy katolikus családban nőttem fel, jó tanárok, lelkipásztorok neveltek, tanítottak. Ajándékként élem meg Magyarországot és azt a kultúrát, amelyben felnőhettem, a tanulás lehetőségét, a hivatást, azt, hogy az emberek üdvössége érdekében dolgozhatom. Jelmondatom egy Szent Ágoston-i gondolat is, miszerint, ha az ember megkapja az ajándékot, azzal együtt is kell működni, az embernek igyekeznie kell, hogy megfeleljen annak a kötelezettségnek, amivel az ajándék jár. Én most is ezt kérem Istentől.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Az őrületbe futó civilizációnkról és a szeretet útjáról az ökumenikus imahét országos megnyitóján.* <https://www.magyarurir.hu/hazai/az-oruletbe-futo-civilizacionkrol-es-szeretet-utjarol-az-okumenikus-imahet-orszagos-megnyitojan>

URL2: *1990. évi IV. törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról.* <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99000004.TV>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Hornyik Zs. (2021). A büntetőjog elméleti dilemmái egyházjogi és világi jogi szemszögből. Interjú Erdő Péter esztergom-budapesti érsekkel. *Belügyi Szemle*, 69(4), 699-710. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.13>